

Neoliberalizm we współczesnych stosunkach międzynarodowych

Geneza, uwarunkowania i podstawowe założenia neoliberalizmu

Fundamentalna dla neoliberalizmu praca R. O. Keohane'a i J. S. Nye'a *Power and Interdependence*

R. O. Keohane i J. S. Nye rozwinęli podejście do stosunków międzynarodowych określane jako kompleksowa współzależność (complex interdependence).

Neoliberalizm

państwa są głównymi aktorami polityki światowej, ale należy też uwzględnić inne podmioty

założenie racjonalności aktorów ma uwzględniać sytuacje niepełnej informacji, ograniczenia możliwości kalkulacyjnych i zmiany preferencji

anarchia nie musi prowadzić do systemu, w którym państwa polegają same na sobie – może wytwarzać postawy kooperatywne

państwa zgadzają się na ograniczenia, dążą do kompromisu, uwzględniają interesy innych

ważną rolę regulatora pełni prawo międzynarodowe

Neoliberalizm

optymistyczna wizja
stosunków
międzynarodowych, w
których istnieje współpraca
między państwami

nie neguje anarchicznej
natury stosunków
międzynarodowych, ale
uznaje, że jej neorealistyczna
ocena jest przesadzona

nawet w anarchii państwa
mogą budować instytucje
współpracy

wyjaśnienie sm jedynie w
kategoriach siły jest
niewystarczające

Neoliberalizm

uznaje kluczowe znaczenie państw, ale też dostrzega znaczenie niepaństwowych uczestników (organizacje, korporacje, partie, kościoły, ngos)

wzrost współzależności prowadzi do rozproszenia siły

Neoliberalizm

Nacisk na współpracę międzynarodową

Ekonomia polityczna, ochrona środowiska

Państwa działają jak racjonalni egoiści w świecie bez regulatora

Patrzy na świat przez pryzmat pokoju, tego, co świat łączy

Współpraca ze względu na wspólny interes

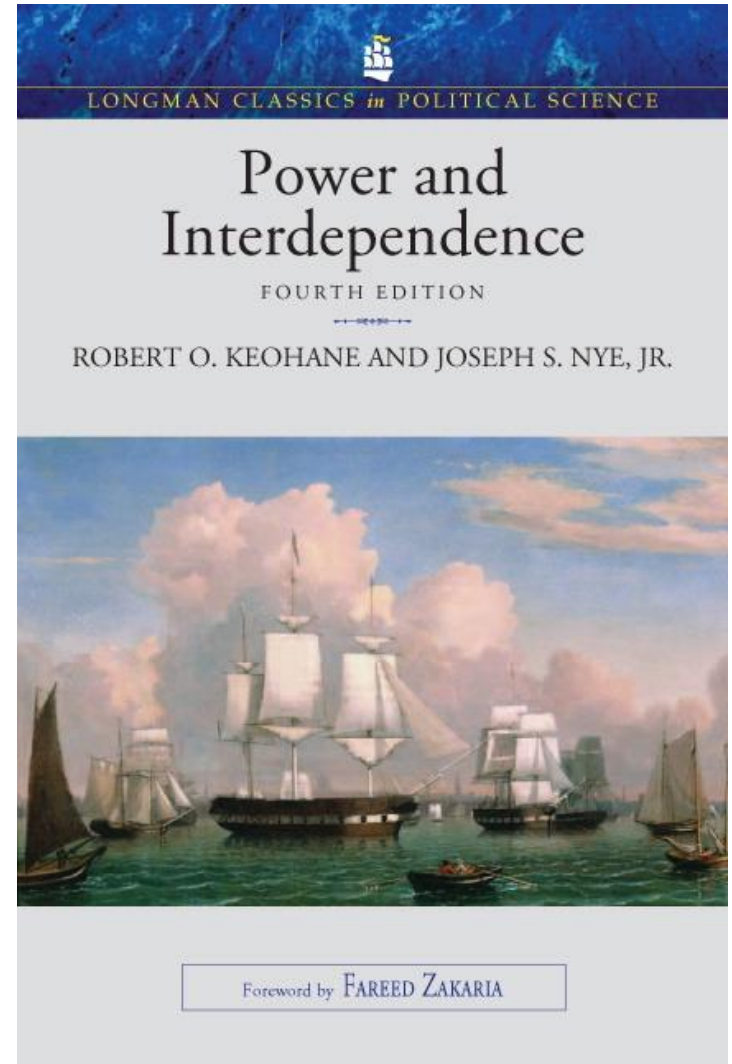
państwa współpracują w dziedzinach takich jak kontrola zbrojeń, handel, transport, komunikacja...

nacisk na dobrobyt obywateli – kwestie ekonomiczne, społeczne

siła militarna jest „niewymienna” – ZSRR nie mógł wymienić siły militarnej na gospodarczą

Kompleksowa współzależność

W latach 1970. **Robert Keohane i Joseph Nye** w książce *Power and Interdependence* (Siła i współzależność) (1977; 1989, 2001) przedstawili koncepcję „złożonej współzależności” (complex interdependence).

Kompleksowa współzależność

Powojenna „złożona współzależność” różni się jakościowo od wcześniejszych i prostszych form współzależności.

Dawniej o kształcie stosunków międzynarodowych decydowały relacje między przywódcami państw.

Użycie siły militarnej w przypadku konfliktu między tymi przywódcami zawsze wchodziło w rachubę.

High politics (związana z bezpieczeństwem i przetrwaniem), miała pierwszeństwo przed *low politics*, związaną z gospodarką i sprawami społecznymi.

Kompleksowa współzależność

W warunkach
złożonej
współzależności
i już tak nie
jest:

- Po pierwsze, stosunki między państwami nie są stosunkami między przywódcami państw; stosunki rozwijają się na rozmaitych, płaszczyznach, w których uczestniczy wielu różnych aktorów.
- Po drugie, duża część stosunków ponadnarodowych między jednostkami i grupami odbywa się poza państwem.

Kompleksowa współzależność

W warunkach
złożonej
współzależności **siła
militarna jest mniej
użytecznym
narzędziem polityki.**

Stosunki międzynarodowe w coraz
większym stopniu upodabniają się
do polityki wewnętrznej: „Różne
kwestie generują różne koalicje,
zarówno w ramach rządów, jak i
ponad nimi, oraz rodzą konflikty o
różnorodnym natężeniu.”

W przypadku większości konfliktów
siła militarna nie jest istotna -
**rośnie znaczenie innych niż
militarne źródeł siły, np.
umiejętności negocjacyjnych.**

W warunkach złożonej
współzależności **państwa więcej
uwagi poświęcają „niskiej”
polityce dobrobytu niż „wysokiej”
polityce bezpieczeństwa
narodowego.**

Kompleksowa współzależność (liberalizm współzależności)

Złożona współzależność oznacza bardziej przyjazne i oparte na współpracy stosunki między państwami. Według Keohane'a i Nye'a wynika z tego kilka konsekwencji.

Po pierwsze, państwa będą równocześnie realizować rozmaite cele, a aktorzy ponadnarodowi, np. organizacje pozarządowe czy korporacje ponadnarodowe, będą realizować własne i odrębne cele, wymykające się spod kontroli państwa.

Po drugie, **źródła siły będą najczęściej swoiste dla konkretnych dziedzin.** Na przykład pomimo swych stosunkowo niewielkich rozmiarów Dania i Norwegia dzięki wielkiej flocie handlowej i tankowcom będą odgrywać dużą rolę w transporcie międzynarodowym, wpływy te jednak nie muszą znajdować odbicia w innych dziedzinach.

Po trzecie, wzrośnie znaczenie organizacji międzynarodowych. Stanowią one forum działalności politycznej słabych państw, sprzyjają tworzeniu się koalicji i nadzorują wytyczanie agend międzynarodowych.

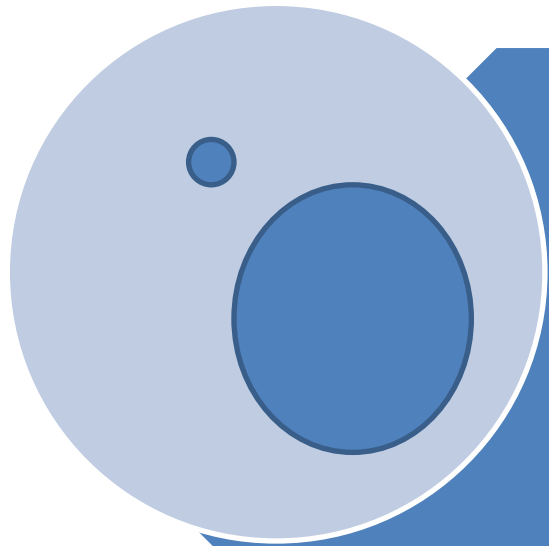
Kompleksowa współzależność (liberalizm współzależności)

- złożona współzależność jest najbardziej widoczna w Europie Zachodniej, Ameryce Północnej, Japonii, Australii i Nowej Zelandii, czyli w krajach uprzemysłowionych i pluralistycznych
- jej rola rośnie wraz z postępem modernizacji, czyli dotyczy głównie stosunków między rozwiniętymi krajami zachodnimi

Współzależność (*interdependence*) a
wzajemne powiązania (*interconnectedness*)
- różnica dotyczy kosztów zerwania
współpracy

Jeśli koszty te są duże: współzależność

Kompleksowa współzależność (liberalizm współzależności)

Podstawą siły państwa:
**asymetryczna
współzależność**
(jedne państwa
bardziej uzależnione
od innych)

	realizm	Neoliberalizm: kompleksowa współzależność
cele	Bezpieczeństwo militarne	Różne cele w poszczególnych dziedzinach; mniej ważne bezpieczeństwo militarne; rośnie rola dobrobytu
instrumenty	Najbardziej efektywna siła militarna	Różne źródła siły w poszczególnych obszarach. Główny instrument: manipulacja współzależnością. Siła militarna mniej użyteczna. Bardziej użyteczne narzędzia ekonomiczne i instytucjonalne
rola organizacji międzynarodowych	Niewielka, ograniczona przez siłę państw	Duża – ułatwiają tworzenie koalicji, zwłaszcza użyteczne dla słabszych państw
aktorzy	Państwa są dominującymi aktorami i spójnymi całościami	Rosnąca rola aktorów ponadnarodowych

Zyski relatywne i absolutne

Neoliberalizm: korzyści ze współpracy mają charakter absolutny, niezależny od korzyści innych państw $U=Z$

- ***U** użyteczność współpracy = **Z** zysk własny*

Neorealizm: współpraca międzynarodowa może przynosić większe korzyści innemu państwu; wtedy użyteczność takiej współpracy jest mniejsza

Neorealizm: zyski relatywne

Bezpieczeństwo,
interesy polityczne
ważniejsze od
potencjalnych
zysków
ekonomicznych

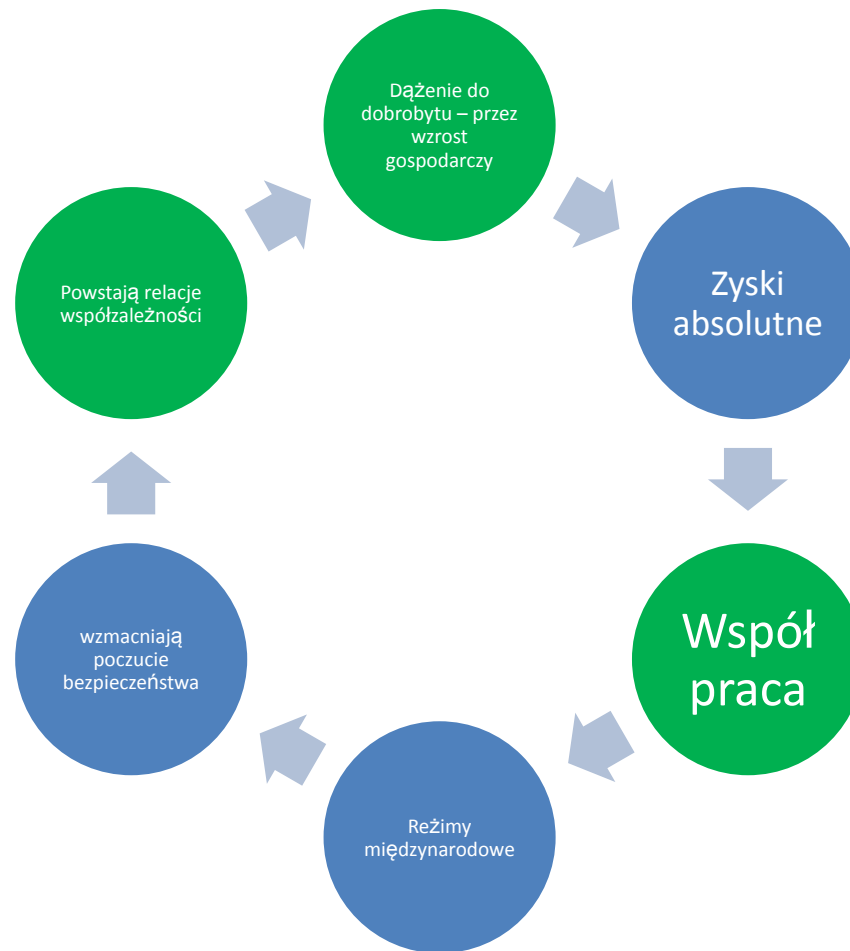
Korzyści ze
współpracy mają
charakter
względny

Zyski relatywne i absolutne

	Wariant A – Średni wzrost PKB przez 10 lat	Wariant B – Średni wzrost PKB przez 10 lat
USA	3 %	2,5 %
Chiny	10 %	3 %

Który wariant korzystniejszy dla USA?

Liberalny instytucjonalizm - łańcuch zależności

Teorie gier

Dlaczego państwa na ogół decydują się na współpracę nawet w anarchicznych warunkach systemu międzynarodowego?

Odpowiedzią na to pytanie stał się tzw. **dylemat więźnia.**

Dylemat więźnia - oskarżeni A i B

1	A i B odmówią zeznań	A i B na rok więzienia
2	A obciąża B., B odmawia zeznań	A wychodzi, B na 10 lat więzienia
3	B obciąża A., A odmawia zeznań	B wychodzi, A na 10 lat więzienia
4	A i B wzajemnie się obciążają	A i B na 5 więzienia

Dylemat więźnia - oskarżeni A i B

		B	B
		Odmowa zeznań - współpraca	Zeznania - brak współpracy
A	Odmowa zeznań - współpraca	-1, -1	- 10, 0
A	Zeznania - brak współpracy	0, -10	- 5, -5

Dylemat więźnia

- Współpraca leży w interesie każdego z więźniów.
- W przeciwieństwie do klasycznych liberałów, neoliberalni instytucjonaliści nie uważają, że współpraca między jednostkami wynika z natury ludzkiej.
- **Dylemat więźnia** – dla neoliberalnych instytucjonalistów w tym tkwi uzasadnienie wzajemnej współpracy państw w anarchicznym środowisku.

współpraca

zdrada

współpraca N, N

F, P

zdrada P, F

K, K

P - pokusa

N - nagroda

K - kara

F - frajerstwo

P>N>K>F

Polowanie na jelenia (stug hunt)

Preferowanym rezultatem jest współpraca, ale może do niej nie dojść z powodu np. niepewności co do racjonalności zachowania drugiej strony.

- potrzeba jasnego formułowania preferencji, wymiany informacji i przejrzystości działań
- wszystkie strony mają silne bodźce do współpracy (zdobędą jelenia), ale też do wyłamania się ze współpracy (będzie zajęc)

		B	B
		współpraca	brak współpracy
A	współpraca	4,4	1,3
A	brak współpracy	3,1	2,3

Problem koordynacji – walka płci

- Gra ma dwa rozwiązania optymalne, z których jedno preferowane jest przez każdego z graczy. Małżonkowie muszą osiągnąć kompromis, np. podzielić urlop na dwie części lub umówić się, że jednego roku pojedą nad morze, a za rok w góry.
- Gdy porozumienie uda się osiągnąć, żadna ze stron nie ma interesu w łamaniu go.

		M	M
		morze	góry
Ż	morze	2,1	0,0
Ż	góry	0,0	1,2

Perswazja

		Państwo słabsze	
		Państwo	słabsze
Państwo silniejsze	współpraca państwa silniejszego	4,3	3,4
	brak współpracy państwa silniejszego	2,2	1,1